

Šolske stvari.

Ljudska šola.

So li naše ljudske šole take, da vzvišeni, blagi in važni namen ljudske šole, kot versko-nravne odgojnice za gotovo doseči pomagajo ali vsaj zamorejo doseči?

Odgovor na to vprašanje je težak, ker je nova šola z vsem, kar se je drži, precartano dete vladajoče stranke in tudi gospósk, dete, čegar se ne smeš dotakniti; zato naj odgovor na to sitno vprašanje dá skušena, visoka in veljavna avtoriteta.

Prečastiti gospod knezoškof Sekavski, dr. Janez Zwerger, je dal na Dunaji leta 1871. na svitlo knjigo z naslovom: „Ljudska šola v razmerah do rodovine, cerkve in države“. V tej izvrstni knjigi se bere na strani 334 sledeče:

„Preglejmo na kratko največje pomanjkljivosti novih šolskih postav. Te-le so:

1. Verski nauk ni podlaga in vodilno pravilo sedanjih ljudskih šol, ampak le eden izmed več učilnih predmetov.

2. Veronauk je še dosti bolj omejen in do tako malo verskih vaj skrčen, da bi celó že dobro odgojeni katoličan pri tem postal mlačen in nečimurn; kako li bi se mogel tedaj otrok, ki še ni dobro v katoliški veri vtrjen, vzgojiti za vnetega katoličana?

3. Drugi učni predmeti so popolnoma odvezani od vere; tedaj se bodo tako učili, da bodo katoliški veri in odgoji večkrat nasprotni, ter žalili versko čutje.

4. Nadzorstvo šolskih zadev je cerkvi popolnoma odvzeto in dano v posvetne roke. Postava še celó ne tirja, da bi bilo za katoličane nadzorstvo katoliško.

5. Ista je gledé vodstva šole, čeravno bi nadzorstvo in vodstvo notranjega šolskega reda v katoliški ljudski šoli, ki je odgojilnica katoliška, po vsej pravici in naravno moralo biti v rokah cerkve.

6. Še celó o veronauku in verskih vajah nadzorstvo ni popolnoma prepuščeno cerkvi.

7. Na izobraževanje učiteljev cerkev nima prav nobenega vpliva.

8. Pri nastavljanji, delovanji in disciplini učiteljev nima cerkev nič govoriti.

9. Posvetne oblasti določujejo ne le o vseh posvetnih zadevah šole, ampak tudi o cerkvenih in verskih, čeravno ravnajo v imenu brezverske države.

10. Pomislikov katoliških starišev gledé posilnega obiskovanja šol cerkev ne more odstraniti, ker v šoli sama nima več tiste oblasti, po kateri bi zamogla starišem porok biti zato, da bodo otroci katoliško odgojeni.

11. Brezverske šole so po postavi mogoče, morda se jim še celó na roko gre; v takih šolah bi pa celó najboljši učitelj za katoliško odgojo ne mogel nič prida storiti.

12. Utegnejo priti učitelji, ki so brez vse vere; po takih pa bi bila tudi v katoliških šolah odgoja katoliška nemogoča.

13. Katoliške šole imajo mnogo zadreg, težko jih je varovati škodljivih vplivov.

14. Privatne šole so sploh preomejene.

15. Ustanove (štipendije) za katoliške šole se dajo tudi šolam drugovernikov.

16. Pri vseh velikih davkih za šole tedaj stariši vendar nimajo nobenega poročstva, da bi se njihovi otroci res katoliško odgojili.

O drugih pomislikih gledé šolskih postav, na pr. o tem, da so otroci preobloženi z učnimi predmeti

na kvar poglavitnih predmetov, o tem, da morajo otroci predolgo v šolo hoditi itd., nočemo obširneje govoriti.

Tem pomanjkljivostim šolske postave moremo v okom priti mi vsi, kajti tû ne gre reči: „vlada naj to sama stori.“ Ona sama tega ne more, če prav bi imela voljo. Dokler je cesar vladal sam, imel je tudi odgovornost sam; takrat smo imeli tudi dobre šolske postave in starišem ni bilo treba v skrbéh biti zarad odgoje otrok. Kar pa je cesar pravico postavodajstva večidel oddal narodom svojim, so narodi s to pravico vred prevzeli dolžnost in odgovornost, po sporazumljenjs cesarjem skrbeti za zboljšanje pomanjkljivih postav. Tedaj imajo že vsled pravice do postavodajstva vsi upravičeni državljani dolžnost in pravico, skrbeti zato, da se šolske postave otrebijo vsega, kar je v njih slabega. Al tudi še drugo dolžnost, dolžnost do Boga, h kateri jih vest priganja, imajo, in ta dolžnost zadeva vse kristijane brez razločka stanu, ko spoznajo, da ima nova šolska postava v sebi napake, ki so nevarne odgoji katoliške mladine. Bog je ukazal vsakemu človeku skrbeti tudi za zveličanje bližnjega, — tako nas uči sv. pismo; le načini, pripomočki in pota so pri različnih ljudéh različni, dolžnost pa imamo vsi, eden tako, drug drugače.

Politične stvari.

Škofje vsake sorte.

V 74. listu Kraljeviškega „Primorca“ nahajamo sledeče poročilo:

Prvi knezonadškof (primas) Ogerski Simor, delé te dni sv. birmo na gornjem Ogerskem, je strastno govoril proti panslavizmu v gornjem Ogerskem, kjer je velika večina naroda slovanskega (Slovaki).

Med drugim je rekel knezoškof: „Dobri tukajšnji in pobožni narod, po jeziku Slovaški, po politiški zavesti pa Magjarski, nikoli ne bode srca nagnil k čemu, kar je ravno tako nevarno veri (!) kakor domovini (!). Narod ta se ima varovati panslavistiškega duhá, in za to so v prvi vrsti poklicani duhovniki (enako onemu v Banjeviškem, ki je z revolverjem v roki Slovakom pridigoval magjarski; — opomba vredništva „Primorca“), kajti morála in vera cveste samo tako dolgo, dokler se nepremakljivo ohrani zavest patriotična, zvestoba kralju in spoštovanje deželnih postav.“

Škofove te besede so jako navdušile Magjare in Slovaške renegate (Magjarone); Krakovski dekan Franjo Faludi celó zagotovil je škofa primasa, da Slovaki so iskreni Magjarski državljani. Temu nasproti pa po gostbi stopijo narodni duhovniki drug k drugemu ter si srčno stiskajo roke, rekoč: „bodimo složni in ne vdajmo se!“

Magjarski časniki pa — se ve da — veselja poskakujejo, da škof primas s tako lepim izgledom stopa pred svojo duhovščino!

Če hočeš tedaj po magjaronskih zahtevah „pravo“ vero imeti in biti „miren patriot“, ne pa domovini nevaren „panslavist“, moraš postati v Translajtaniji magjarón, — v Cislajtaniji pa nemčúr: to je nauk iz pridige škofa Simora in njemu enacih c. k. škofov. K sreči vendar je malo taci, ki bi odkritosrčno pa pošteno besedo za pravice národne, katere ne smejo biti odvisne od nikakoršne začasne sisteme, radi potopili v krilati izrek: „Ruhe ist die erste Bürgerpflicht“.

Slovansko slovstvo.

* *Základové porodnictví pro lékaře.* Se zvláštním zřetelem k části operativní. Sepsal dr. Čenek Křížek,